

Üçüncülük ve Ölü Anne Karmaşası Bağlamında Sağ Kalan Nesne

Jan Abram

İkinci Kısım

İkinci Kısımda, İlk Kısımda sunulmuş olan klinik çalışmayı Green'in "tarihsel", "güncelleşmiş yansıtma" ve "ölü anne karmaşası" kavramları aracılığıyla tartışarak başlayacağım. Söz konusu kavramlar, Jill'in analiz durumuna getirmiş olduğu "kataloglanmış travma"yı anlamlandırmama yardımcı olmuş yerinde kavramlardır.

İnsanoğlunun "Tarihsel Doğası"

André Green "analizde geri kazanılan anılar" ve analistin ruhun derinindeki "tarihsel bir şeye tanıklık etmesi" arasındaki farkı tartışmaktadır. "Tarihsel" ifadesiyle ne demek istediğini tarihsel olanın aşağıdakilerin bir kombinasyonu olduğunu söyleyerek açıklamaktadır:

(...) gerçekleşmiş olan, gerçekleşmemiş olan, gerçekleşmiş olabilecek olan, bana değil başkasının başına gelmiş olan, gerçekleşmiş olması mümkün olmayan ve son olarak (...) kişinin gerçekte gerçekleşenin temsili olarak hayal etmeyeceği şey (Green, 1987).

Bu nedenle, ki bu psikanaliz için temel teşkil eder, "gerçek olay" diye bir şey yoktur çünkü olay daima zihinlerimizdeki çeşitli gelişim evrelerinde kümelenmiş ve çok katmanlı bir ruhsal yapıya dönüşen yukarıdaki değişkenlerle doludur. Bu katmanlardan kimi bilinçli olacaktır ama büyük kısmı ya bilinç öncesi ya da

bilinçdışıdır. Green gerçek bir olaydan geriye kalanın çoğu zaman yalnızca bir perde anı olabileceğini söylemektedir.

Ne var ki analiz eden durumda sürekli yaşanan gerçekleşme sürecidir ve bu “tamamen yeni olan ve analitik durumun yarattığı bir şeydir ve bu durumdan ayrı var olmaz, var olamaz” (Green, 1987). Bu, klinik psikanaliz için kesinlikle elzemdir. Ve bellek izleri bir tiyatro parçası gibi “güncel” bir sahneye dönüştürülmüş bir perde anı biçiminde kendilerini kabul ettirdiklerinde, işte o zaman Green’in *güncelleşmiş yansıtma* olarak atıfta bulunduğu şey olur.

Güncelleşmiş yansıtmayla, yansıtmanın yalnızca öznenin iç gerilimlerini nesnelere yansıtması yoluyla bunlardan kurtardığı bir süreci değil, ayrıca anımsatıcı değil canlandırıcı, gerçek bir travma yaratıcı ve dramatik bir tekrarlama süreci tanımlıyorum (Green, 1980, s. 159).

Jill’in benim tatil tarihlerimle ilişkili hatasının yarattığı sahne “güncel bir travma yaratıcı tekrarı canlandıran” bu türden bir yansıtılmış güncelleştirme oluşturmuştur. Jill bunu ben yokken eve üç kez geldiğinde canlı biçimde hissetmişti. Sanki oradaymışım gibiydi -ev beni temsil ediyordu- ama ben erişilebilir değildim ve kapıyı açmadığımdan dolayı benimle ilişki kurulamıyordu. Bunun Jill’i yoğun biçimde öfkeliendiren boşa ümit veren bir özelliği de vardı. Boşa ümit veren anne Winnicott’a göre en kötü annedir ve tutarsız çevre aşırı düşünselleştirme savunmasını üretir (Winnicott, 1949).

Bu yansıtılmış güncelleştirme, Jill’in yaptığı hatanın anlamının acı verici biçimde farkına varmasıyla daha fazla gelişmenin yaşanmasını sağladı. Jill’in sonsuza dek düşme korkusu (bunu ölümden beter bir şey olarak tanımlamıştı) o ünlü şelale alanında tanıklık ettiği intiharla betimlenmişti. Bu durumun Winnicott’un ilkel azap – ölümden çok daha kötü olan düşünülemeyen bir kaygı– tanımına ilişkin bir tablo sunduğunu düşündüm. Ölüm, öncesinde yaşam ve dolayısıyla bir şeyler olduğunu ima eder fakat düşünülemeyen bir kaygıysa hiçbir şeyin özümsemeyeceği kataloglanmış bir travmadır.

Bu kavram Green'in ölü anne karmaşasının boşluk kaygısıyla ilişkilidir. Ölü anne karmaşasının temel özelliği annenin depresyonunun onu aniden çocuğuna olan yatırımını geri çekmeye sevk etmiş olmasıdır. Bebek bunun sonucu olarak şok olur ve durumu anlayamaz. Gözlem yapan kişinin gözünden bakıldığında bir kayıp vardır ama özne bunu bir kayıp (bir nesnenin kaybı) olarak hissetmez, bunun yerine Green'in vurguladığı üzere bir anlam kaybı olarak hisseder. Travmanın yaşanmasının nedeni kucaklayan çevrenin birdenbire ve hiçbir uyarı olmadan bir hiçliğe, boşluğa dönüşmesidir. Özne kafası karışmış hissettiğinden bir dehşet duygusu deneyimler. Bu narsisistik yara, anlam kaybına yol açan Anne/Öteki'nin sevgi dolu dikkatinin kaybıyla ilişkili zamansız bir hayal kırıklığı oluşturur. Jill ofisime üç kez geldiğinde onun için canlanmış olan bu deneyimdir. Geri döndüğümde bana neler olup bittiğini anlayamadığını söyledi. Orada olduğumu ama onun için orada olmadığını hissetmişti ve önceki dört yıl boyunca beraber yürüttüğümüz çalışmamıza dair bütün anlam duygusunu yitirmişti.

Erkek arkadaşının Jill'in her ziyaretinin ardından bir hata olması gerektiğini söyleyerek Jill'e güvence verip bu çalışmamızı aklında tutabilmesi, Jill'in içinde de hatırlayabilen bir şey olduğunu ortaya koyuyordu. Ancak Jill onu asıl travmanın yeniden canlandırmasının içine çekmiş olan aktarımın sonradanlığının (*nachtraglichkeit*) pençesindeydi. Bu aynı zamanda “yeni” bir deneyimdi.

Green narsisistik bir yaranın farklı savunmaları harekete geçirdiğini vurgulamaktadır ve Jill'in sahneleriyle ilişkili olarak iki savunmadan bahsedeceğim. İlk olarak ikincil nefretin serbest bırakılması vardır. Asli değildir ama özne intikam almayı arzular. İkinci olaraksa anlam kaybı arayışı vardır. Bu savunmalar benliğin fantazmik ve entelektüel yetilerinin erken gelişimini yapılandırmaya hizmet eder. Hayal etme zorlantısı da düşünme zorlantısı gibi harekete geçirilir. Bu temalar kendiliğin ihlâlinin yol açtığı koruyucu bir araç olarak vakitsiz benlik gelişiminin bir sonucu olarak meydana gelen Winnicott'un entelektüel sahte kendilik kavramıyla ilişkilidir (Winnicott, 1960). Jill'in ilk mesleği son derece başarılı olduğu performans sanatlarındaydı ve bu onun hayal gücünü kullanma biçimini ortaya koyuyordu (Jill daima hevesli bir kurmaca yazın okuyucusu olmuştu). Analizde zekâsını sık sık ruhsal acıya karşı bir savunma olarak kullanma eğilimi gösteriyordu.

Ölü anne karmaşasının kalbinde temel bir düşlem bulunur. André Green şöyle demektedir:

Çözüm, Oidipus Karmaşası'nın prototipinde, bunun inşasına olanak tanıyan simgesel matriste bulunacaktır. Ölü anne karmaşası sırrını açık eder: Birincil sahnenin düşlemidir (Green, 1980, s. 158).

Green'e göre çağdaş psikanalizin ortaya koyduğu gibi şayet Oidipus karmaşası ruhun yapısal referansıysa, “*bunun belirleyici koşullarının Oidipus karmaşasının izomorfik düşleminde, birincil sahnede görülmesi gerektiği*” gerçeğine delalet eder. Ne var ki Jill'in durumuna da uyan, Green'in ileri sürdüğü fikirde önemli bir farklılık söz konusudur. Green ölü anne karmaşası matrisindeki temel birinci sahnenin çocuğun (Kurt Adam gibi) sahneye tanıklık etmiş olması değil bunun tam tersi olduğunu ifade etmektedir. Bu, birincil sahnenin çocuk orada olmadan gerçekleşmiş olması gerçeğidir.

Ölü anne karmaşasını oluşturan ihlâl ilişkisi daha önceki tepkilerin bellek izleri zorla bastırılır. Green geride kalan tek şeyin bir perde anı olabileceğini söylemektedir. Ancak daha sonraki bir gelişimsel tarihteki birincil sahnenin düşlemi “*ölü anne karmaşasına geriye yönelik önem atfeden yapıyı ateşleyecektir.*” Çıkarılan yangın “*yansıtmalı güncelleştirmeyi*” oluşturur. Dolayısıyla bu sahne Jill'i büyük olasılıkla daha erken bir gelişimsel evreyle ilişkili olan ilkel bir azaptan geçirdiyse de analiz içerisinde geriye dönük önemi sağlayan daha sonraki gelişimsel tarihteki birincil sahne düşlemiydi.

O vakitler yaşanmış olan şeye anlam vermek için Jill'i ilk gebeliğinin travmasına geri götüren dış gebeliği de bir yansıtmalı güncelleştirme olarak düşünüp düşünemeyeceğimizi merak ediyorum. Bu Jill için yoğun bir arayıştı ama Jill'in bu seferki gebeliği yalnızca yansıtmalı bir güncelleştirme olmayıp bir dürüstlük eylemi de değil miydi? Winnicott kısa bir notta şöyle yazmıştır: “*Eğer hamile bir kadın analizdeyse ve analist hastanın içine (ve genel olarak içlere) dair düşlemlerinin yorumunu vaktinde sunmayı başaramıyorsa, hasta neredeyse bir dürüstlük eylemi olarak düşük yapabilir. Hasta sanki gebeliği tamamlayacak olsa sahte olanı sahiplenmiş gibi olacaktır...*”

Winnicott aynı notta şunu da yazmıştır: “*Anneliğin bu veçhesinin analizine ilişkin ipucu, aktarım durumunda düşlemin zevk verici (büyük oranda oral) işleyişle ilişkisinin yorumudur. Böylelikle düşlemin iç dünyası gerçek olarak hissedilir hale gelir; gizli kalmasına gerek olmayan ve kişisel olarak sahip olunabilen bir şey. Aynı zamanda analist hastanın o vakte dek karnının içindeki içe alma sonrası düşlem malzemesinin zorlantılı yerleştirilişinin ortadan kaybolmasına tanıklık eder.*” Bengal kaplanının hayati bir temsili akla getirdiği yer burasıdır.

Pamuk Prenses hikâyesindeki narsisist Kraliçe'nin, ayna ona o topraklarda ondan daha güzeli -olgun ve doğurgan bir genç kadın- olduğunu söylediğinde ölümcül nefretle dolması gibi ölü anne de kendisine sadakat gösterilmesini talep eder. Bu durum gelişimi boğar ve sevginin gelişimine ket vurur. Green şöyle demektedir: “*Ölü annenin verdiği ders, bir başkasının sevilebilmesi için onun da bir gün ölmek zorunda olmasıdır. Fakat bu ölümün yavaş ve nazik olması gerekir ki böylece onun sevgisinin anısı kaybolmayıp onun yerini alan kişiye cömertçe sunacağı sevgiyi beslesin*” (Green 1980, s. 172).

Jill'in analizin bu evresindeki görevi, sevme yetisi geliştirerek bunu gerçekleştirebilmenin bir yolunu bulmaktır. Bunun Jill'in kataloglanmış travması için anlam keşfetme, derinlemesine çalışma ve böylece ruhsal acıya tahammül etme potansiyeline sahip olduğu analitik ikili içerisinde başarılması gerekiyordu. Bu da Green'in belirttiği üzere analiz bağlamında ilk defa gerçek bir deneyim sunabilecek olan yas tutma yetisinin başlamasını sağlayacaktı.

Hayaletleri defetmenin tek yolu budur. Sağ kalan nesnenin bunu mümkün kılmak için tam anlamıyla olgunlaşması gerekiyordu. Bu süreç Jill'in ölü anneye işbirliğini ortadan kaldırmaya yardımcı olacaktı. Jill'in bu görevi başarması için benim aktarımdaki ruhsal sağkalımına güvenmesi gerekiyor ki böylece yavaş ölümüm aktarımda gerçekleşebilsin. Benim de onun gibi hem ruhsallık içi hem de ruhsallıklar arası sağ kalmam gerekiyordu.

Babasal Bileşen

Bugünkü sunumumu sonlandırmak için şimdi babasal bileşen üzerine olan çalışmama döneceğim ve Green'in üçüncülük üzerine çalışmasının beni nasıl onun nesnenin "ötekisi" kavramıyla geçici bir ayırım noktasına getirdiğini derinlemesine işlemeye çalışacağım. İlk olarak Winnicott'un son dönemdeki çalışmalarındaki "bileşen" kavramını sizlere hatırlatmak istiyorum.

Winnicott'un Kuramsal Matrisinde Erken Dönemdeki Baba

1968'de New York Psikanaliz Cemiyeti'ne yaptığı "Nesne Kullanımı" başlıklı sunumunun ardından Winnicott "Musa ve Tektanrıcılık Bağlamında Bir Nesnenin Kullanımı"nı yazmış ve şunu önermiştir:

"(...) elverişli bir vakada baba bütün olarak başlar (yani anne vekili olarak değil baba olarak) (...) bebeğin benliğinin örgütlenmesinde ve zihinsel kavramlaştırmasında bir bileşen olarak başlar" (Winnicott, [1969]).¹

Bu alıntıdaki "bileşen" sözcüğü açık bir biçimde erken dönemdeki babaya atıfta bulunur. Winnicott'un "bileşen" fikrinin güçlü biçimde babaya özgü olduğunu ima ettiğini işte bu yüzden ileri sürmek istiyorum.

Winnicott'un "birincil annelik tasası" kuramını kabul edecek olursak, yaşamın başlangıcında yenidoğanın benliğini *oluşturan* annenin benliğidir. Bu nedenle *bebeğin* benlik örgütlenmesinde bir "bileşen" olarak başlayan baba (fikri), babanın hâlihazırda annenin benlik örgütlenmesinde gelişmiş bir içsel baba imagosu olması gerektiği anlamına gelir. Muhtemelen annenin içsel baba imagosunun kendi annesinden ruhsal olarak aktarılmış asıl baba bileşeninden kaynaklandığını tahayyül edebiliriz. Burada, sağlıklı kuşaklarötesi iletim fikri vardır.

¹ Abram, J. (2013). *Donald Winnicott Today*. Londra: Routledge: New Library of Psychoanalysis, s. 297.

Green'in üçüncülük kavramına geçmeden önce, Squiggle Vakfı'nın 1998'de düzenlediği konferansta Green'in babanın rolü hakkında neler söylediğine bakalım. Green bu kısa klipte "olumsuzun çalışması" kavramına atıfta bulunmaktadır; bunun ardından da "annenin zihnindeki baba" üzerine düşünceleri gelmektedir.

Green 1998'deki Squiggle Vakfı Konferansı'nda konuşurken:

A.G.: ...ölüm dürtüsü ya da yıkıcı dürtü deyin ve...

Onun (Freud'un) gelişiminde eksik olan kaynak buradadır işte ve bize ayrıca dürtü etkinliğinin, salınıp duran temel iki dürtünün, entelektüel etkinliğin de kökeni olabileceği fikrini verir (pek çok insan buna katılmaz); bu tabii ki bir filozofun bir psikanalisti hiçbir zaman affetmeyeceği bir şeydir...

Freud böylelikle iki başka düzenek tarif etmiştir. Bunlardan biri Lacan'ın babanın adının hesaptan düşmesi/reddetme (foreclosure) olarak çevirdiği düzenektir –bu ayrıca radikal reddedişler olarak da çevrilir. Bu düzenekte bilinçdışının ya da bastırılmış olanın farklı şekilde ele alınabileceğini göstermektedir. Freud bu zaman diliminde Kurt Adam'la ilgili olarak hiçbir şey hakkında bir şey bilmek istemediğini söylemektedir. Ayrıca burada, Kleinci inkâr fikrine uygun olarak, böyle bir şeyin gerçekleşmesine yönelik herhangi bir olasılığın inkârıyla belli bir ilişkisi olan ve dürtünün işlevinden köken alan bir şeyi tanımlamaktadır.

Ardındansa bu çalışmada çok önemli bir hamle olan yadsımayı tanımlamaktadır. Bunun çok önemli bir hamle olmasının nedeni Freud'un uzun süre boyunca algının bir bilinçlilik alanı olabileceğine inanmış olmasıdır; şimdiyse algılanan şeyin algıda nasıl yadsınabileceğini tanımlamaktadır. Bu da duyularımızın tanıklığında hiçbir şeyin, algının, hatta dünyadaki mevcudiyetimizin bile güvende olmadığı anlamına gelir.

Bu dört düzeneği beraber yazıp onları olumsuz kavramında bir araya getirdim çünkü birileri herkese aitti (herkes ötekine aitti). Bunlar olumsuzlama, dil ve bastırma olan normal yapısal süreçti... ve diğer ikisi de patoloji ve savunma mekanizmalarıyla

ilişkiliydiler. Bu savunma mekanizmaları bölme ya da bastırmaydı. (Buysa yadsıma ya da radikal reddediş ve onun psikotik hâlidir).

Peki bütün bu savunma düzeneklerini neden bir araya getiriyorum? Bunu neden yapıyorum? Bunu yapmamın nedeni bu dört düzeneğin hepsinin evet ya da hayır olmak üzere temel bir seçime dayanması bakımından bunlara birincil savunmalar denilebilecek olmasıdır. Kabul eder ya da reddedersin -evet ya da hayır dersin- ve evetle hayır arasındaki bu tereddüt nedeniyle buna kişinin klinik pratikte görebileceği farkı gösterebilmek için olumsuzun çalması adını verdim.

Bence bu amaçla temsili vurgulayarak temsillerin gerçek olanın aksine yanlışlık ya da aldatmacayla ilişkili oldukları fikrinden azade olmamız gerek. Ciddi travmatik koşullar içinde bulunmuş bazı hastalarla yaşadığımız deneyimleri ele alalım. Gerçek travmaların yaşandığını ve bu nedenle hastamıza bakamayacağımızı söyleyebiliriz. Bunu yapmayız. Fark nerededir? Freud imgesel ve gerçek arasındaki ilişki sorununu hiçbir zaman çözememiştir. Sanıyorum ki bize bu durumdan çıkmak için ipucu veren tek kişi yine Winnicott'tur çünkü Winnicott'un son tahlilde dediği şey tek meselenin kişinin başına gelmiş olanlarla nasıl oynadığı olduğudur. Kişinin başına ne gelmişse ve bu başına gelenler için kim sorumluydu. Bence Winnicott bize oyun fikrinde ancak gerçekleşmesinin *ardından* anlayabildiğimiz öznel dönüşüm çalışması için temelde ruhsal çalışmanın ne olduğunu anlamaya yönelik en güçlü aracı vermiştir. Teşekkür ederim.

Dinleyicilerin söylenenler üzerine düşünebilmeleri için bir ara veriliyor.

J.A.: Çay arasından önce yorum ve düşüncelerinizi paylaşabilmeniz için yaklaşık 40 dakikamız var. Hiç kimse nesne ve haz peşinde koşma mevzusunu ele almak istemiyor mu?

A. G.: Görüyorum ki herkes hemfikir!

Dinleyicilerden ve panelden gülme sesleri yükseliyor.

Sonra "nesne"yle ilgili bir soru soruluyor.

A.G.: Sorunuzu yanıtlamak için başka bir konuşma gerekeceğini düşünüyorum ve bunun tipik bir yanıt olduğunu söylemiyorum.

Psikanalizde “nesne” kavramından daha aldatıcı başka bir kavram yoktur. Nesneye ilişkin birleştirici bir kavrayışa ulaşmanın imkânsızlığını savunduğum İngilizcede bile erişilebilir olan bir makale yazdım. Birleştirici bir kavrayışa ulaşmak imkânsız çünkü çok farklı şeylerden konuşuyor oluyorsunuz. Eğer Freud’daki kısmi nesnelere bahsediyorsanız, Melain Klein’daki iç nesnelere konuşuyorsunuzdur. Eğer nesnelere bahsediyorsanız, nesnelere pek çok kullanımı vardır: düşlem nesnesi, gerçek nesne, anne nesnesi, baba nesnesi gibi. Nesnenin bütün bu farklı anlamlarını içine alacak ortak bir zemin yoktur. Fakat soruyu babanın ve annenin rolüne ve bu ikisinin zihindeki temsiline indirgemeyi kabul edecek olursanız, o zaman sorunuzu çok da doğrudan olmayan bir biçimde yanıtlamak mümkündür. Söz konusu yanıt Squiggle konuşmalarında yer alacaktır (3. Bölüm).

İlk olarak katılmadığım nokta başlangıçtan beri ikili bir ilişki olduğu ve babanın ancak belli bir noktada geldiği fikridir. Dedikleri şey baştan beri üçgen bir ilişki olduğudur ama bu üçgen ilişkinin netleştirilmesi gerekir. Baba tabii ki başlangıcın başlangıcında orada değildir –baba annenin zihninde vardır, şayet orada yoksa çocuk çok zor bir zaman geçirecektir.

Juliet’in söylediklerine ve benim yatırımın geri çekilmesine ilişkin söylediklerime geri dönecek olursak, anne çocuğu düşündüğünde ve kocasını düşündüğünde yatırımın geri çekilmesi kaçınılmazdır.

İngiliz annelerin hiç cinselliklerinin olmaması olağanüstüdür –en azından İngiliz psikanalistler bize bunu satmak isterler ama ben buna tabii ki hiç inanmıyorum. Üstelik bu farklı işlevleri olan partnerlerle üçgen bir ilişkidir ancak bu üçgen ilişkide annenin tek bir özgülüğü vardır. Anne iki ötekiyle de bedensel bir ilişkisi olan üçgen durumundaki tek kişidir ve bu bedensel ilişki zorunlu olarak çatışmalıdır.

Dolayısıyla bunun çocuk için anneyle birlikte var olduğunu (co-present) söyleyeceğim; baba burada yoktur çünkü yalnızca annenin zihnindedir.

Annenin hem baba hem de çocukla beraber var olan bir ilişkisi vardır (ama tabii ki aynı zamanda değil). Babanın ise hâlihazırda başından beri anneyle bir ilişkisi ve çocukla dolaylı bir bedensel ilişkisi vardır. Günümüzde babalar çocuklarına daha yakın olduklarından değil (gerçi bu bir şeyleri değiştirir) ama bir şeyi kati olarak anlamaları gerekir ki baba annelerin zihnindedir. Babalar çok küçük bebeklerle oynayabilirler ama tabii ki aşikâr nedenlerden ötürü beceriksiz addedilirler, çünkü çocuğu 9 ay boyunca karınlarında taşımamışlardır.

Bu nedenle, bu çok önemli olan bir hayli yapısal bir durumdur ve babanın potansiyel bir mevcudiyetten gerçek bir mevcudiyete geçeceği rolde önemlidir. Babanın salt annenin zihninde olmakla kalmayıp gösterdiğim üzere ayırıcı bir etken olarak çocuğun zihninde de var olması önemlidir.

Juliet'in fikrini tartışırken kendime annenin tabii ki öldürülemez olduğunu söylüyordum. Anne öldürülemezdir çünkü çocuğun anneden ayrılmasına izin verilir ama çocuğun gözünde annenin ondan ayrılmasına izin yoktur.

Bir hastanın bana anlattığı, sanki bir kuşmuş ve kafesteymiş de ben onun kafesini açmışım ve o da dünyanın çevresinde uçup kafese geri dönebilirmiş gibi olacaktı – kafes hâlâ orada, yani ben hâlâ orada olacaktım. Hastamın astımlı olduğunu söyleyecek olursam şaşırmayacaksınızdır.

André Green'in Üçüncülük Kavramı –Yalnızca Anne ve Bebek Diye Bir Şey Yoktur

Green üçüncülük kavramı üzerine iki makale yayımlamıştır. Ben bu iki makaleden bu sabah sunumumun Birinci Kısmında bahsettiğim *André Green at the Squiggle Foundation*'ın 3. Bölümü olarak yayımlanmış olan 1991 tarihli Squiggle konuşmasına atıfta bulunacağım (Green birkaç yıl sonra Charles Pierce'in çalışmalarını açıklamak arzusuyla bu konudaki ikinci makalesi olan "Üçüncülük ve Psikanalitik Kavramlar"ı *Psychoanalytic Quarterly* dergisinde 2004'te yayımlamıştır).

Green, Winnicott'un "yalnızca bebek diye bir şey yoktur" iddiasının anlamını takdir ederken, başından itibaren babanın ruhun şekillenmesindeki hayati rolünü vurgulamak amacıyla "yalnızca anne ve bebek diye bir şey yoktur" tezini öne sürmüştür. Green bu şekilde yaşamın başlangıcında "ikili bir ilişki" olduğu fikrine *karşı* çıkmıştır. Lacan'ın "babasal metafor" kavramından etkilenen Green "nesnenin ötekisi" kavramını önermiştir (Green, 1991) ². Benim soruşturmam ise Green'in "ötekisi" ve Winnicott'un "bileşeni" arasındaki benzerlik hakkındadır. Winnicott'un çalışmalarındaki "bileşen"den yalnızca yukarıda bahsi geçen bu makalede bahsedildiğini hatırlayın ve bu kavram Winnicott makaleyi yazmasının ardından kısa süre sonra öldüğünden dolayı daha fazla geliştirilmemiştir.

Annenin, yalnızca bebeğinin *gerçek* babasıyla olan ruhsal birleşmesi yoluyla bebeğin kolaylaştırıcısı olabileceği hususunda Green'le hemfikirim. Seks ya da cinsel ilişki önemli olmadığından değil psikanaliz için ruhsal etkinliğin esas hayati olan olmasından ötürü.

Annenin ruhsallık içi birleşme yetisinin onun asli babasal bileşeninden geliştiğini ve annenin bu gelişimi boyunca bu bileşenin sağlıklı halde bir baba imagosu haline geldiğini iddia ediyorum. Babasal bileşen baba imagosundan farklı ve ayrıdır (Burada kullanılacak uygun bir metafor tohum ve bitki arasındaki farktır ya da Winnicott'un tarif ettiği üzere soğan ve sümbül arasındaki fark).

Bundan anlaşılacağı üzere annenin *birincil annelik tasası* halinde olduğu ve *olağan biçimde* bebeğine adanmış olduğu zaman boyunca baba (bütün bir nesne olarak) yenidoğana ruhsal olarak iletilecektir. Winnicott'un yenidoğanın yeni ortaya çıkmakta olan ruhunda babayı bütün bir nesne olarak önerirken bunu kastettiğini düşünüyorum. Yeterince iyi anne, *bebeğin ruhuna* "babasal bileşen" olarak *kazınacak olan* baba imagosunu ruhsal olarak iletir.

² Bkz. Abram, J. (editor) (2000 1st edition; 2016 2nd edition). *André Green at the Squiggle Foundation*. Londra: Karnac, s. 45.

“Potansiyel Üçüncülük”ten “Etkili Üçüncülüğe” Geçiş

André Green, Freud’un annenin zihnindeki baba fikrini izleyerek “Üçüncülük Üzerine” makalesinde şöyle yazmaktadır:

Gelişimsel bakış açısındaki esas mesele ikiden üçe –ikiliden üçlüye- yolculuk değil (babanın yalnızca annenin zihninde olduğu) potansiyel üçüncülük aşamasından babanın çocuk tarafından ayrı bir nesne olarak algılandığı etkili üçüncülüğe geçiştir. Başka bir deyişle babanın içsel olarak annenin zihninde yer almasından çocuğun babanın varlığı ve temsiline ilişkin algısında mevcut olduğu aşamaya yapılan bir yolculuktur. Burada tabii ki sözde Oidipus evresinden çok daha önce gelen bir duruma gönderme yapıyorum. Vurgulanması gereken önemli nokta birbirinden güya bağımsız olan iki sekansın buluşmasıdır. Bunlardan ilki anne ve bebeğin bağımsızlığa giden yolda ayrılmasıdır ve ikincisi de üçüncü tarafın farkındalığının önceki ilişkinin partnerleri arasındaki bir engel olarak ilişkilendirilmesidir” (Green, 1991).³

Green bu alıntıda kendi dilinde Winnicott’un “Nesne Kullanımı” makalesindeki formülasyonlarını derinlemesine işleyip vurgulamaktadır. Green, Winnicott’un özalgıdan algıya, nesne ilişkilenesinden bir nesnenin kullanımına, anne/ötekiyle bir olmaktan anneyi ayrı ve Ben-olmayan olarak görmeye geçme biçiminde formüle ettiği şeyi tanımlamaktadır. Bu sekansın bir sonraki aşaması Öteki’yi –Ben-olmayanı- bir başka Öteki’yle, gözlem yapan kişinin bakış açısına göre başından beri orada olan babayla, görme yetisinin gelişmesidir. Başka bir yerde gelişimin bu son aşamasının ergenliğin sonunu imleyen ruhsallık içi sağ kalan bütünlüklü bir nesneden kaynaklandığını ileri sürmüştüm (Abram, 2012).

Green, baba (yalnızca) annenin zihninde olduğunda, babanın “nesnenin ötekisi” (özne olmayan) olduğunu çünkü üçüncü unsurun baba kişisiyle sınırlı olmayıp simgesel de olduğu açıklamasını yapmaktadır. Bu noktada Green’in makalesinde Lacan’ın babasal metaforu (1957) kavramına referans verilir. Lacan bu kavramı “Oidipus

³ Bkz. Abram, J. (editor) (2000 1st edition; 2016 2nd edition). *André Green at the Squiggle Foundation*. Londra: Karnac, s. 46.

Karmaşası'nın kendisinin metaforik karakteri" olarak adlandırmaktadır ve bu kavram "bütün göstergenin yaslandığı temel metaforu" temsil etmektedir (Evans, 1996, s. 137).

Bu fikir Winnicott'un babanın "benliğin örgütlenmesindeki bir bileşen" olarak hâlihazırda bütün bir nesne olduğu iddiasıyla ilişkilidir. Winnicott'un bu terimi kullanışı, babanın kolaylaştırıcı çevreye (anne/ötekiye) bağlı olarak Green'in "etkili üçüncülük" olarak tanımladığı şeye yol açma potansiyeli olan ruhsallık içi bütünleştiren bir güç olarak *işlev gösterdiğini* ileri sürmektedir (Gösterilen klipte Green "etkili"den ziyade "gerçek" olana atıfta bulunmaktadır).

Winnicott babanın farklı bir rolde hissedileceğini belirtmektedir: "*Kişi bu şekilde babanın çocuk için bütünleşme ve kişisel bütünlüğe ilk bakış olabileceğini görebilir.*" Ben bu olasılığın, Green'in izinden giderek, ancak annenin babayla ruhsal açıdan angaje olduğu durumda gerçekleşebileceğini ileri sürüyorum. Winnicott "*elverişli bir vaka*"yla bunu kastetmektedir. Eğer bileşen (anneyle olan [yeterince iyi] birleşmesi yoluyla) gerçek babadan kaynaklanıyorsa, öyleyse bileşenin babasal olduğu ortaya çıkar. Bu bileşen en erken evresinde henüz simgesel değildir. Ancak benim söylemek istediğim şey ve bence Winnicott'un da söylemek istediği şey, bunun babadan çıkması gerektiridir ki bu temelde anne gebe kalabilsin diye babanın annenin yumurtasını fiziksel olarak dölleme becerisiyle alakalıdır. Bugüne kadar, biyolojik olarak başka türlü bebek yapma yolu yoktur.

Winnicott'un bu geç kavramı "birincil anne tasası" kavramını geliştirmektedir. Annenin yenidoğana benlik örtüsü sağlama yetisi, annenin bebeğin yeni ortaya çıkmakta olan ruhuna baba imagosunu –ki ben bunun en başta "babasal bileşen" olduğunu ileri sürüyorum– ilettiği anlamına gelir. Sağlıklı bir gelişimde, bu annenin içsel baba imagosuyla olan ruhsallık içi aktif angajmanını oluşturur, bu da bebeğin gerçek üçüncüsü olan babayla *kişilerarası olarak* pekiştirilir.

Dahası (annenin baba imagosunu pekiştiren) *gerçek* yeterince iyi babanın üçüncü olduğunu ve karşılık olarak annenin bebeğine yönelik "olağan adanmışlık" yetisini kolaylaştırdığını ileri sürüyorum. Daha sonra bebek geliştikçe, babanın işlevinin değişmesi zorunludur; baba, anneye bebek arasındaki yakın ilişkiyi ayırmaya

gereksinim duyar. Green'in belirttiği üzere bu cennetin, yani anne ve bebek arasındaki kaynaşmanın değişmesi, kökten biçimde değişmesi gerekir. Anne ve bebeği ayırmak olan bu sonraki baba işlevi psikanalitik kuramda daha iyi bilinir.

Çeviren: Burcu Halaç

Kaynakça

Abram, J. (editor) (2000 1st edition; 2016 2nd edition). *André Green at the Squiggle Foundation*. Londra: Karnac.

Abram, J. (2005) L'objet qui survit, Alcorn D, translator. *J psychanal l'enfant* 36:139-74. Paris: Bayard.

Abram, J. (2007a). L'objet qui ne survit pas: Quelques reflexions sur les racines de la terreur, trans. Houzel D. *J psychanal l'enfant* 39: 247-70. Paris: Bayard.

Abram, J. (2007b). *The Language of Winnicott: A Dictionary of Winnicott's Use of Words*. Second Edition. Londra: Karnac.

Abram, J. (2012). De la communication et de la non-communication: la recherche pour un objet qui survivra (Revue Belge de Psychanalyse).

Abram, J. ([2012] 2013). DWW'S notes for the Vienna Congress 1971: A Consideration of Winnicott's theory of aggression and an interpretation of the clinical implications in *Donald Winnicott Today*.

Abram, J. (2013). *Donald Winnicott Today*. New Library of Psychoanalysis Routledge.

Britton R (1989). The Missing Link: Parental Sexuality in the Oedipus Complex. *The Oedipus Complex Today Clinical Implications* içinde, Londra: Karnac Books.

Faimberg, H. (2013). The "As-yet situation" in Winnicott's "Fragment of an analysis": Your father never did you the honour of' ... YET *The Psychoanalytic Quarterly* 2013 Volum LXXXII Number 4.

Green, A. ([1991] 2000). On Thirdness in Abram (editor) (2016, Second Edition) *André Green at the Squiggle Foundation*. 69-83. Londra: Karnac.

Kuhn, T. (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago, IL: U Chicago Press.

Parsons, M (2000). The Oedipus Complex as a lifelong developmental process: Sophocles' Trachiniae in *The Dove That Returns, The Dove That Vanishes: Paradox and Creativity in Psychoanalysis*. The New Library of Psychoanalysis Routledge.

Perelberg, R.J. (2009). Murdered father; dead father: Revisiting the Oedipus Complex. *International Journal of Psycho-analysis*. 90: 713-732.

Perelberg, R.J. (2015). *Murdered father; dead father: Revisiting the Oedipus Complex* New Library of Psychoanalysis Routledge.

Winnicott, D.W. (1969). The use of an object and relating through identifications. *Int J Psychoanal* 50: 711-6.

Winnicott, D.W. (1989). The use of an object in the context of Moses and monotheism [1969] in *Psychoanalytic Explorations* 1989, 240-6 Chapter 13 *Donald Winnicott Today*.